

Tartalom

1. Nemzet és honvédelem	11
1.1. Nemzet és honvédelem kapcsolata a magyar történelemben	11
1.2. Nemzeti jelképeink	19
1.2.1. A Szent Korona és a koronázási jelvények	19
1.2.2. Történelmi zászlók	21
1.2.3. Himnusz és Szózat	22
1.2.4. Nemzeti címer	22
1.2.5. Nemzeti zászló	23
1.2.6. Nemzeti ünnepek	23
1.2.7. Alaptörvény	24
1.3. A magyar katonai felsőoktatás története (1947–2012)	24
Ajánlott irodalom	30
Ellenőrző kérdések	30
2. Hadtudomány, hadelmélet és a katonai műveletek	31
2.1. A hadtudomány tudományági jellemzői és fogalma	31
2.1.1. A hadtudomány struktúrája	32
2.2. A katonai erő és a katonai műveletek fogalma	35
2.2.1. A katonai erő fogalma és tartalma	35
2.2.2. Fontosabb tudományelméleti és katonai műveleti kategóriák	36
2.3. A katonai műveletek rendszerelmélete és gyakorlata	40
2.3.1. A katonai műveletek alapvető fajtái	41
2.3.2. A katonai műveletek jellege	43
2.3.3. A katonai műveletek színterei	45
2.3.4. A katonai műveletek formái	48
2.3.5. A katonai műveletek szintjei	49
Ajánlott irodalom	49
Ellenőrző kérdések	49
3. A mai világrend kialakulása – a hidegháború és az 1945 utáni helyi háborúk	51
3.1. A világrend alakulása a második világháború végétől napjainkig	51
3.2. A hidegháború	53
3.3. Az 1945 utáni helyi háborúk	54
3.3.1. A koreai háború (1950–1953)	54
3.3.2. Az indokínai (1946–1954) és a vietnámi háború (1965–1973/1975)	56
3.3.3. Az arab–izraeli konfliktus	59
3.3.4. A Falkland-szigeteki háború	62
3.3.5. A második öbölháború (1990. január 16. – 1991. február 28.)	63
3.3.6. Az iraki háború (2003–2011)	65
3.3.7. A délszláv konfliktus (1991–1999)	66
3.3.8. Afganisztáni háborúk (1979-től 2022-ig)	68
3.3.9. Az Iszlám Állam	71
3.3.10. Ukrajna	73
Ajánlott irodalom	78
Ellenőrző kérdések	78

4. Nemzetközi (biztonsági) szervezetek	79
4.1. A nemzetközi szervezetek fogalma	79
4.2. Nemzetközi biztonsági szervezetek	81
4.3. Az Egyesült Nemzetek (ENSZ)	82
4.3.1. Az ENSZ céljai és alapelvei	83
4.3.2. Az ENSZ felépítése és működése	84
4.3.3. Az ENSZ-műveletek	86
4.4. Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO)	87
4.4.1. Szervezeti felépítés	88
4.4.2. A NATO bővítése	90
4.5. Az Európai Unió	91
4.5.1. A közös biztonság- és védelempolitika	92
4.5.2. A közös kül- és biztonságpolitika intézményrendszere és döntéshozatala	93
4.5.3. A közös biztonság- és védelempolitikai műveletek és missziók	96
4.6. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ)	98
4.6.1. Előzmények	98
4.6.2. A helsinki értekezlet	99
4.6.3. A konferenciától a szervezetig	100
4.6.4. Az EBESZ intézményi felépítése és feladatai	101
4.6.5. EBESZ-missziók	102
Ajánlott irodalom	102
Felhasznált források	103
Ellenőrző kérdések	103
5. Napjaink (új típusú) kihívásai, kockázatai és fenyegetései	105
5.1. Bevezetés	105
5.1.1. Az EU	106
5.1.2. A NATO	106
5.2. Elméleti alapok	108
5.3. Konfliktussal, konfliktusmegelőzéssel, válsaggal, válságkezeléssel kapcsolatos elméleti alapok	109
5.4. A válságkezelés új megközelítése	110
5.5. A 21. század biztonsági kihívásai	112
5.5.1. A demográfiai robbanás és következményei	112
5.5.2. Az élelem, a víz, az ásványkincsek és az energiahordozók hiánya	115
5.6. A világ kockázatai	119
5.6.1. Migrációs világtrendek, statisztikák	119
5.6.2. A fegyverkezésből és fegyverkereskedelemből fakadó problémák	119
5.6.3. A tömegpusztító fegyverek elterjedéséből adódó kockázatok	122
5.7. A 21. század biztonsági fenyegetései	123
5.7.1. A terrorizmus	123
5.7.2. A fegyveres konfliktusok, háborúk hatásai	129
5.8. A jelenkori hadviselési módok összehasonlítása	131
5.8.1. Hagyományos hadviselés	131
5.8.2. Aszimmetrikus hadviselés	131
5.8.3. Hibrid hadviselés	132
5.9. Magyarország biztonsági dimenzióinak értékelése	134
5.9.1. A kiberbiztonság alapvető feladatai	136
5.9.2. Jogszabályi környezet	137
5.9.3. Magyarország Kiberbiztonsági Stratégiája	137

5.9.4. Magyarország kiberbiztonsági törvénye a honvédelmi ágazat oldaláról megközelítve	138
5.9.5. A PreDeCo elv	139
5.9.6. Megelőző feladatok	139
5.9.7. Észlelő tevékenység	142
5.9.8. Elhárító feladatok	142
Ajánlott irodalom	143
Felhasznált források	144
Ellenőrző kérdések	146
 6. Magyarország biztonságpolitikája 1989–2023 között	147
6.1. A biztonsági környezet változásának mérföldkövei	147
6.1.1. A kétpólusú világrend felbomlása és a rendszerváltozás	147
6.1.2. A délszláv válság és a délszláv háborúk	149
6.1.3. A NATO és az EU keleti kibővülése	151
6.1.4. A 2001. szeptember 11-ei terrortámadás és az Európán kívüli válságkezelésben és stabilizációban való részvétel	153
6.1.5. A 2008-as pénzügyi-gazdasági válság	154
6.1.6. Válságok az Európai Unió déli szomszédságában és következményeik (az arab tavasz, a migrációs és menekültválság)	155
6.1.7. Oroszország visszatérése	157
6.1.8. A Covid–19-járvány	159
6.1.9. Az orosz–ukrán háború 2022. februári orosz eskalációja	160
6.2. Magyarország biztonságpolitikai céljairól	162
6.2.1. A függetlenség visszaszerzése és a biztonságpolitikai útkeresés	163
6.3. A magyar biztonságpolitika prioritásai	166
6.3.1. A NATO-politika	168
6.3.2. Az európai uniós politika	172
6.3.3. Regionális politika	178
6.3.4. Szomszédságpolitika és nemzetpolitika	180
6.3.5. A globális nyitás politikája	182
6.4. A magyar biztonságpolitika rendelkezésére álló erőforrásokról	182
6.4.1. Demográfiai helyzet	183
6.4.2. Gazdasági hatalom	184
6.4.3. Katonai képességek	187
6.4.4. Diplomáciai képesség	190
6.4.5. Modellérték	193
Ajánlott irodalom	193
Felhasznált források	193
Ellenőrző kérdések	195
 7. A honvédelem rendszere – honvédelmi igazgatás	197
7.1. Fogalmi meghatározások	199
7.2. A hadügyi igazgatástól a honvédelmi igazgatásig	200
7.3. A honvédelem rendszere, annak kapcsolata a honvédelmi igazgatással	204
7.3.1. A nemzeti biztonság és a honvédelem összefüggései	204
7.3.2. A honvédelem rendszere	205
7.3.3. Nemzeti honvédelem és szövetségi garanciák	206
7.3.4. A honvédelem rendszerének kapcsolata a honvédelmi igazgatással	207
7.3.5. A honvédelmi igazgatás és a közigazgatás összefüggései	208

7.4. A honvédelmi igazgatás szervezetrendszere és szabályozási környezete	210
7.4.1. A honvédelmi igazgatás tartalma	210
7.4.2. Az Alaptörvény honvédelmet, fegyveres erőt és honvédelmi igazgatást érintő szabályozási területei	213
7.4.3. A honvédelmi kötelezettségek rendszere, a honvédelemben részt vevő szervek és szervezetek honvédelmi igazgatási feladatai	214
7.5. A honvédelmi kötelezettségek rendszere	215
7.5.1. A hadkötelezettség – tájékoztatási (adatszolgáltatási) kötelezettség	216
7.5.2. A hadkötelezettség – bejelentési (adatváltozás-jelentési) kötelezettség	216
7.5.3. A hadkötelezettség – megjelenési kötelezettség	216
7.5.4. A hadkötelezettség – katonai szolgálatteljesítési kötelezettség	217
7.5.5. A honvédelmi érdekű polgári védelmi kötelezettség	217
7.5.6. A honvédelmi munkakötelezettség	218
7.5.7. A vagyoni (gazdasági és anyagi) szolgáltatási kötelezettségek	218
7.5.8. A honvédelmi kötelezettségek és a meghagyás intézményrendszere	220
7.5.9. A katonai igazgatás feladatrendszere	220
7.6. A honvédelemben közreműködő szervek és azok honvédelmi igazgatási feladatai	221
7.7. A honvédelem irányításában és igazgatásában jog- és hatáskörrel rendelkező szervek honvédelmi igazgatási feladatai	222
7.7.1. A honvédelem központi irányítása	223
7.7.2. A honvédelem területi (vármegyei, fővárosi) szintű igazgatása	225
7.7.3. A honvédelem helyi (járási) szintű igazgatása	225
7.7.4. A honvédelem helyi (települési) szintű igazgatása	226
7.8. A honvédelmi igazgatás és a különleges jogrend kapcsolata	226
7.8.1. A kivételes hatalom	227
7.8.2. A különleges jogrendre és a kivételes hatalomra vonatkozó alkotmányos szabályok	229
Ajánlott irodalom	230
Ellenőrző kérdések	231
 8. A Magyar Honvédség	 233
8.1. A Magyar Honvédség intézményének törvényi meghatározása	234
8.2. A Magyar Honvédség feladatai	236
8.2.1. Fegyverhasználati joggal ellátandó feladatok	237
8.2.2. Fegyverhasználati jog nélkül ellátandó feladatok	238
8.2.3. Mindennapi (békeidőszaki) országvédelmi feladatok	238
8.2.4. A katasztrófák elleni védelem és a kárelhárítás feladatai	239
8.2.5. A szövetségi és nemzetközi szerződésből adódó feladatok	240
8.3. A Magyar Honvédség szervezeti felépítése	248
8.4. A Magyar Honvédség irányításának és vezetésének kérdései	249
8.4.1. A honvédelemért felelős miniszter	250
8.4.2. A honvédségi szervezetek vezetése	251
8.5. A Magyar Honvédség haderőfejlesztési programja	252
Felhasznált irodalom	253
Ajánlott irodalom	254
Ellenőrző kérdések	255

9. A Magyar Honvédség szárazföldi és légerői	257
9.1. A Magyar Honvédség szárazföldi erői	257
9.1.1. A szárazföldi csapatok fegyvernemei, fegyverzete, harci lehetőségei	257
9.1.2. A szárazföldi csapatok szakcsapatai, fegyverzete, harci lehetőségei	261
9.2. A Magyar Honvédség légierije	264
9.2.1. A légielő alapvető képességei	264
9.2.2. A Magyar Honvédség légierijének képességei	268
Ajánlott irodalom	270
Ellenőrző kérdések	270
10. A fegyveres összeütközések joga	271
10.1. Alapelvek	272
10.1.1. A katonai szükségszerűség elve	272
10.1.2. Az arányosság elve	272
10.1.3. Az emberiség elve	272
10.1.4. A megkülönböztetés elve	273
10.2. Személyek	273
10.2.1. Harcosok	273
10.2.2. A tömeges felkelés tagjai	273
10.2.3. Kémek	273
10.2.4. Zsoldosok	274
10.2.5. Katonai magánvállalatok tagjai	274
10.2.6. A fegyveres erőket kísérő személyek	274
10.2.7. Egészségügyi személyzet	274
10.2.8. Haditudósítók és újságírók	275
10.2.9. Egyházi személyek	275
10.2.10. Polgári lakosság	275
10.2.11. Hadifoglyok	276
10.2.12. Sebesültek, betegek és hajótöröttek	276
10.3. Katonai célpontok	277
10.4. Védett objektumok	277
10.5. Az ellenséges megszállás joga	277
10.6. A katonák és parancsnokaik felelőssége	278
Ajánlott irodalom	278
Ellenőrző kérdések	279
11. A radikalizmus és a vallási szélsőségesesség hatása a biztonságra	281
11.1. A fogalmi tisztázás nehézségei a vallási szélsőségesesség megértésénél	281
11.2. Az egyház és a vallás fogalmának elválasztása	281
11.3. A vallási szélsőségektől az erőszakos és radikális vallási megnyilvánulásokig	283
Felhasznált irodalom	287
Ellenőrző kérdések	290